

Mysterieuze zachte blauwe balletjes met een diameter van ongeveer 1,5 cm. Ik vind ze regelmatig in de vloedlijn, soms meerdere samen. Andere strandwandelaars vinden ze ook. Iedereen reageert verbaasd als ze horen waar de balletjes vandaan komen.

Francis Kerckhof

Balletjes om mee te golven of voor een paintballwedstrijd? Neen hoor, deze sponsballetjes die zo nu en dan aanspoelen op het strand vinden hun oorsprong in een kerncentrale (Francis Kerckhof).

MINDER BLAUW OP HET STRAND

ONTSNAPT UIT ... DE KERNCENTRALE

Terug in de tijd, naar het jaar 2000. Toen vond ik de sponsballetjes voor het eerst. Ze spoelden verspreid aan over de hele kust. Intrigerend. Waar kwamen ze vandaan en waarvoor dienden ze, en, vooral: hoe kwamen ze in zee terecht? Waren de balletjes afkomstig van paintballwedstrijden? Dat bleek niet het geval te zijn. Ladingverlies? Kinderspeelgoed? De Smurven? Of had Sponge Bob, nog zo'n raar wezen, er iets mee te maken? Niets van dat alles. Daarmee waren de meest plausibele verklaringen zowat uitgeput. Het was zoeken naar een speld in een hooiberg.

Maanden later sprak ik er toevallig over met een collega uit Duinkerke. Die wist meteen waar ik het over had en kende ook het antwoord: de blauwe balletjes zijn afkomstig uit de kerncentrale van Gravelines, gelegen zo'n dertig kilometer over de Frans-Belgische grens. Enig ongeloof: kerncentrales? Die zijn toch zwaar beveiligd, daar kan en mag toch niets uit ontsnappen? En toch was het zo. Want net op de Noord-Franse kust waren ze in 2000 massaal aangetroffen.

SNELLE SCHOONMAKERS

Kerncentrales gebruiken koelwater – uit zee, rivieren – om vrijgekomen stoom te doen neerslaan of condenseren. Dat gebeurt in een buizensysteem. Om te verhinderen dat daar allerlei aangroei ontstaat, waardoor de werking afneemt, moeten

die condensorbuizen regelmatig gereinigd worden. Dat gebeurt door continu balletjes aan hoge snelheid door de condensorbuizen van de elektriciteitscentrale te jagen. De balletjes worden na hun tocht door het systeem opgevangen. Zo kunnen ze steeds weer opnieuw gebruikt worden. Normaal zou het systeem "waterdicht" moeten zijn. In de praktijk blijkt dat lang niet het geval. Na een grote storing in het systeem van Gravelines belandden duizenden balletjes in het milieu. Zoals gebruikelijk meldde het bedrijf het verlies niet meteen. Het waren er zoveel dat je er niet naast kon kijken. Een plaatselijke actiegroep ging op onderzoek en kwam uiteindelijk terecht bij... de kerncentrale. De woordvoerder van het bedrijf haastte zich in de plaatselijke krant om mee te delen dat ze onschadelijk waren. Hij bedoelde natuurlijk 'niet radioactief'. Ik heb de proef op de som genomen en een handvol balletjes onder een Geigerteller gelegd. Dat is een toestel dat ioniserende straling kan meten. Die sloeg niet uit. Dus die bewering klopte. Maar de balletjes horen niet in het milieu. Natuurlijk zouden ze "...eraan werken".

Een eenmalig verlies, de klassieke menselijke fout, dat kan al eens gebeuren. Nu, zoveel jaren later lekken er in Gravelines nog steeds van die balletjes. Dat verbaast me. Blijkbaar zijn ze in de kerncentrales nogal nonchalant. Balletjesverliezen treden ook elders op. In de Scheldemonding kun je gemakkelijk rode aantreffen, afkomstig uit de kerncentrale van Borssele. Niet eens zolang geleden, in 2015, lagen de stranden rond Hartlepool in Engeland er vol mee. Een plaatselijke actiegroep sprak van UFO's (unidentified

floating objects). Tot ze wisten waar ze vandaan kwamen: uit de nabije kerncentrale. Dat stemde ze minder vrolijk.

In het UK staan ze bekend als "taprogge balls". Taprogge, naar de Duitse fabrikant die in 1953 voor het eerst een efficiënt buizenschoonmaakstelsel met ballen voorstelde en het ook patenteerde. De firma bestaat nog altijd. De balletjes komen tegenwoordig natuurlijk uit China. Je kunt ze voor een habbekrats aanschaffen. Op de Chinese website Alibaba worden ze aangeprezen met bloemrijke, duidelijk machinaal vertaalde, beschrijvingen als "Bal van de Spons van het Schuim van het geheugen de Rubber voor het Schoonmaken van de Pijp" of "De snelle Schone Rubber Schoonmakende Bal van de Spons voor de Pijp van de Staal". Nee ik was niet toevallig – altijd toevallig – op een of andere dubieuze site terechtgekomen.

De balletjes zijn volgens de Chinese fabrikanten gemaakt van natuurlijk rubber. Het is telkens hetzelfde verhaal dat woordvoerders van de betrokken bedrijven opdissen: ze zijn onschadelijk.

Onschadelijk of niet, natuurlijk materiaal of niet, na al die jaren spoelen er nog steeds aan. Eenmaal ontsnapt gaan ze een eigen leven leiden, samen met al het andere plastic dat niet thuishoort in zee. Je zou toch denken dat in zo'n hoogtechnologisch omgeving, een relatief banaal probleem als ontsnappende balletjes, moet kunnen aangepakt worden. Niet dus. En dat stemt tot nadenken...